GLOBAL CONFLICTS

© 2013 Serious Games Interactive ApS. All Rights Reserved

TEMAOVERSIKT BOLIVIA

© seriousgames.net

INNHOLD

Bruk av denne temaoversikten **3**
Latin-America **4**
Historie **4**
De innfødte 4
Uavhengighet 5
Regionen i dag **6**
Fakta 6
Bolivia **8**
Primære innfødte grupper i Bolivia **8**
Aymara 8
Quechuas 8
Historie før 1960 **8**
Bolivia i dag **9**
Fakta 9
1960 etter, og fram til i dag **9**
De bolivianske vannkrigene 10

© seriousgames.net

BRUK AV DENNE TEMAOVERSIKTEN

Dette heftet gir en innføring i Latin-Amerika, landene presentert i Global Conflicts: Latin-Amerika, og i sentrale temaer i spillet. Målet med temaoversikten er å tilby bakgrunnsinformasjon som er rettet mot spilltemaene for å inspirere klasseromsdiskusjoner, og gi et omfattende bilde av nøkkelutfordringer som mange personer i Latin-Amerika møter i hverdagen.

© seriousgames.net

LATIN-AMERICA

HISTORIE

Betegnelsen Latin-Amerika henviser til regionene av Amerika hvor de romanske språkene, som stammer fra latin, snakkes. Spesielt henviser betegnelsen til de spansk- og portugisisktalende delene av den vestlige halvkule sør for USA. Disse regionale delene opplevde viktige historiske likhetstrekk som igjen er reflektert i problemene de respektive landene står overfor i dag.

I 1494, kun to år etter at Columbus hadde gjort Amerikas eksistens kjent i Europa, undertegnet de to store maritime maktene på den tiden, Portugal og Spania, 'Tordesillastraktaten', hvorpå de ble enige om at alt land utenfor Europa skulle være et eksklusivt duopol fordelt på de to landene. Resultatet av traktaten kan fortsatt sees i delingen av Sør-Amerika med det portugisisktalende Brasil, og resten av kontinentet som er dominert av det spanske språket.

Detalj fra Tordesillas traktaten: *Idet størrelsen på Latin-Amerika var underestimert, strekker Brasil seg mye lenger under linjen som Portugal og Spania hadde blitt enige om.*

De innfødte

De europeiske kolonimaktene ønsket i førstehånd å utnytte naturresurssene i Latin-Amerika. Mangelen på interesse for de lokale kulturene gjenspeilte seg i betegnelsen 'indianere' som kun referer til europeernes perspektiv på de opprinnelige innbyggerne på den vestlige halvkule, og som på ingen måte uttrykker oppfatningen disse folkeslagene hadde om seg selv. I realiteten var det større mangfold på omtrent alle områder blant de såkalte 'innfødte', spesielt sammenlignet med den relative homogeniteten som eksisterte blant europeere, og de så ikke på seg selv som kun en kulturell gruppe.

Uansett så var de relatert både biologisk og språklig. De hadde ikke immunforsvar mot sykdommer som var vanlige i Europa og Afrika, og led under sterk befolkningsreduksjon som følge av kopper eller meslinger. Selv om innbyggerne på den vestlige halvkule hadde utviklet utrolige innovasjoner så manglet de viktige teknologier som våpen og hesteridning. Dette gjorde det enkelt for europeerne å erobre og styre Latin-Amerika.

Uavhengighet

Plantasjer utgjorde en viktig del for regionens økonomiske og politiske fundament. Idet arbeidere trengtes på plantasjene ble mange slaver hentet fra Afrika til Latin-Amerika, primært til Karibia og omliggende områder. Etter et slaveopprør i 1804 ble Haiti det andre uavhengige landet i "den nye verden" etter at USA hadde erklært seg uavhengig i 1776. Etter Napoleons invasjon av Spania styrket uavhengighetsbevegelsene seg, og innen 1825 var nesten hele Latin-Amerika fri for europeisk styre.

Selv etter å ha oppnådd uavhengighet fortsatte europeisk kultur og den katolske religion å dominere med liten innflytelse fra de innfødte. Økonomiske og politiske omstruktureringer resulterte ofte i noen få landeiere som kontrollerte størstedelen av land og ressurser på den ene siden, og et samfunn med jordbruksarbeidere med liten politisk innflytelse på den andre.

Det ble gjort forsøk på å forene Latin-Amerika, f.eks. Simón Bolivars – Gran Colombia, allikevel herjet interne konflikter og konflikter statene seg i mellom – normalt mellom føderalister og sentralister regionen. Mangelen på stabilitet ga grobunn for flere militærregimer gjennom de 19. og 20. århundrene. Det er kun siden 80-tallet at demokratibølgen slo inn over regionen. I det siste har det vært en sterk venstreorientering, hvor sosialistiske ledere er blitt valgt i Bolivia, Venezuela, og et antall andre land. Uansett, økonomiske og politiske strukturer forblir oligarkiske.

© seriousgames.net

REGIONEN I DAG

Fakta

Latin-Amerika dekker et område på mer enn 21 millioner km² og har en befolkning på ca. 562 millioner fordelt på 21 land. BNP er 5,6 trillioner US$ (ppp) sammenlignet med en BNP på 14,7 trillioner US$ i Europa.

Omtrent 80% av befolkningen i Latin-Amerika har europeisk eller delvis europeisk opphav. I omtrent hvert land utgjør Mestizos, etterkommere av både innfødte og europeere, majoriteten eller et stort mindretall. Kaukasiske, primært fra Spania og Portugal, utgjør den største majoriteten i Argentina, Uruguay, og det sydlige Brasil. Idet de innfødte gjennomgikk et dramatisk befolkningsfall i de første årtiene under koloniseringen, utgjør de kun majoriteten i Bolivia. Befolkning av afrikansk opprinnelse finnes mest i Karibia og utgjør majoriteten på Haiti. Sosiale forskjeller er klart raserelatert hvor indianerne er ufordelaktig stilt. Rasisme er et stort tema i Latin-Amerika og den innfødte befolkningen har tidligere lidd sterkt under folkemord.

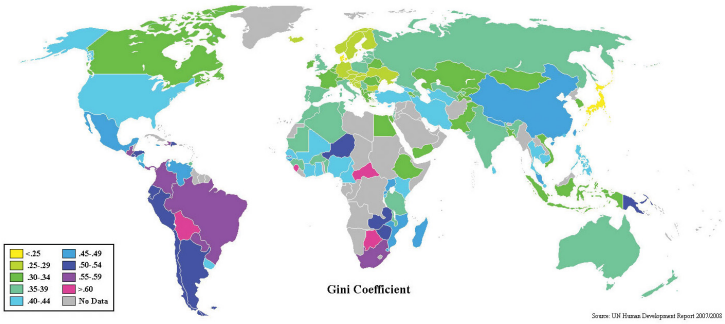

Gini-indeksen *måler ulikhet – en verdi på 0% ville bety at alle har eksakt samme velstand, en verdi på 100% ville bety at en har alt av velstand og resten har ingen. Landet som skårer høyst på likhet er Japan med 24,9%. Spennvidden i Latin-Amerika går fra 43,1% i Nicaragua til 60,1% i Bolivia.*

Ulikhet og fattigdom har lenge vært, og er fortsatt, sentrale problemer i Latin-Amerika. Regionen har mest ulikhet i verden. Et viktig aspekt ved ulikhet og fattigdom i Latin-Amerika er mangel på lik tilgang på grunnleggende infrastruktur. For eksempel, tilgang på sanitære forhold og vann, samt kvaliteten på disse tjenesten fortsetter å være lav. Omtrent 25% av den latinamerikanske befolkningen lever på mindre enn 2 US$ om dagen.

Fattigdom og sosial ulikhet er også kjent for å fyre opp under kriminalitet og vold. Latin-Amerika er blant de mest voldelige regionene i verden.

Vold er den primære dødsårsaken i Brasil, Colombia, Venezuela og El Salvador. Latin-Amerika er fanget i en ondsinnet sirkel, hvor økonomisk vekst motarbeides av et høyt kriminalitetsnivå, og mangelfulle økonomiske muligheter fører til enda mer kriminalitet. Narkotikaproduksjon og -smugling er sentrale aktiviteter i organisert kriminalitet. Dimensjonene av organisert kriminalitet er illustrert ved den utrolige historien om Pablo Escobar, en kolombiansk narkotika-konge som ble ansett som en av verdens syv rikeste personer og så mektig at han fikk villaen "La Catedral", et privat gods som inkluderer en fotballbane og en kunstig foss, godtatt som sitt private fengsel, hvor han oppholdt seg kun en gang i blant.

Religion: På grunn av kolonibakgrunnen er rundt 80% av latinamerikanere romersk-katolske, men medlemskapet i den romersk-katolske kirke synker, og omtrent 10% av populasjonen er nå medlemmer av protestantiske kirker.

I Bolivia, Guatemala, México og Peru praktiseres fortsatt innfødt tro og ritualer, mens i andre regioner utgjør afrolatinamerikanske tradisjoner en viktig del av det religiøse liv.

Escobars makt fikk styrke, ikke bare på grunn av hans brutalitet, men på grunn av et vidstrakt hav av korrupte politikere og sikkerhetsmyndigheter. Korrupsjon er et problem som er del av dagliglivet i mange land. Bilførere betaler en liten sum til politiet slik at de ikke får en fartsbot og politikere på høyeste nivå er like vant med korrupsjon. I flere land er toppolitikere beskyldt for å jobbe – ikke bare for folket, men for kriminelle.

Et vanlig problem i mesteparten av Latin-Amerika er straffefrihet. Kriminelle handlinger og menneskerettighetsbrudd blir ikke etterforsket eller så blir personene som begår kriminelle handlinger ikke straffet. På den annen side er fengslene overfylt, i noen land sitter opptil 90% av de innsatte uten dom, og opprør og andre voldelige hendelser resulterer i et antall dødsfall hvert år. Andre problemstillinger rundt menneskerettigheter varierer fra land til land, og inkluderer politibrutalitet, fengsling av uskyldige personer, forsvinninger og tortur.

Den primære miljøproblemstillingen i Latin-Amerika er avskogingen av regnskogen, fjerning av giftig avfall og dårlig jord på grunn av skadedyrmidler, og i byområder forurensede elver og luft. I Mexico blir avskogingen og vannforurensingen sett på som problemstillinger rundt nasjonal sikkerhet.

© seriousgames.net

BOLIVIA

PRIMÆRE INNFØDTE GRUPPER I BOLIVIA

Aymara

El Alto er det nåværende bysenteret i Aymara regionen med en befolkning på 750.000. De fleste aymaraer snakker spansk som et andre språk. Kokaplanter har blitt dyrket av aymaraene i århundrer og de spiller ikke bare en inngående rolle i religiøse ritualer, men har i lengre tid vært en kilde for konflikt med delstatsmyndigheter som ønsker å hindre dyrking av kokain ved å bekjempe kokaplantasjer.

Quechuas

Rundt 30% av bolivianere snakker Quechua, hvilket gjør det til det andre største språket i bruk, etter spansk og foran aymara, med 25% talende. Quechuas bor på altiplanoet, hvor Andes er på det bredeste, og i Sentral- og Sør-Bolivia. Betegnelsen Quechuas står for en mengde forskjellige etniske grupper som snakker Quechua, språket til inkariket, som ble akseptert som offisielt språk i Bolivia i 1975.

HISTORIE FØR 1960

Før Conquistadorenes innmarsj var to innfødte-kulturer, aymaraene og inkaene, dominerende i Bolivia. I motsetning til tidligere kulturer overlevde aymaraene på grunn av en eksepsjonell evne til å tilpasse seg de unike klimaforholdene i regionen.

Irrigasjon og prosessen med å fryse og tørke avlinger hjalp dem med å øke mattilgangen. Mye uavhengighet falt bort i den andre delen av det 15de århundre som et resultat av inkarikets ekspansjon, som selv om de besto av forskjellige etniske grupper, snakket Quechua. Dagens quechua-indianere er etterkommere av denne kulturen, primært koblet sammen av språket.

Spanjolene ankom i 1532 under kommandoen til Francisco Pizarro. På grunn av rask ekspansjon var inka-riket svakt internt. Etter at inkaen Huayna Capac døde i 1527, gikk sønnene hans Huascar og Atahualpa i krig med hverandre for å bestemme hvem som skulle overta. Atahualpa kom seirende ut av krigen. Imidlertid hadde han ikke fullt ut befestet makten i 1532. Han feilberegnet styrken til spanjolene og forandret ikke inkaenes seremonielle tilnærming til krigføring, som inkluderte angrep i lys fra en fullmåne. Det tok kun ett år før Cuzco, hovedbyen i inkariket, var under spansk kontroll. Indianeropprør fulgte riktignok raskt etter og fortsatte periodisk under hele koloniperioden.

Simón Bolívar (1783-1830) var en av de viktigste lederne i kampen om frigjøring fra Spania. Han ble del av de latinamerikanske motstandsstyrkene etter at Napoleon hadde invadert Spania i 1808.

Bolívar styrte Gran Colombia (1821-1830), Peru (1824-1826) og Bolivia (1825-1826). Medvirkende til uavhengighet for Venezuela, Colombia, Ecuador, Peru, Panama, og Bolivia, han er en av de mest kjente historiske personene i Latin-Amerika.

Bolivia erklærte uavhengighet fra Spania i 1809, men 16 år fulgte med kamper, under navnet Símon Bolívar, før republikken ble opprettet. Símon Bolívar styrte i fem måneder før han overleverte ansvaret til Antonia José de Sucre, som måtte forlate landet etter å ha utfordret for mange av de økonomiske og sosiale mønstrene fra kolonitiden.

Siden uavhengigheten har Bolivia mistet halvparten av territoriet til naboland på grunn av krig, spesielt i en krig mot Chile, Stillehavskrigen (1879-83), hvor Bolivia mistet havtilgangen. I Chaco-krigen (1932-35) ble Bolivia beseiret med enorme tap av det tre ganger mindre Paraguay. På grunn av sin udugelige sivile og militære ledelse i krigen, ble det tradisjonelle oligarkiet vanæret, noe som gjorde at 'Chaco-generasjonen' ba om sosial forandring.

Den nasjonalistiske revolusjonsbevegelsen (MNR), med en bred base, startet en revolusjon i 1952. De påfølgende årene brakte med seg allmenn stemmerett, distriktsutdannelse, og nasjonalisering av miner, samtidig med politisk opprør inntil Hugo Banzer ble innsatt som president med støtte av MNR.

BOLIVIA I DAG

Fakta

Totalt areal: 1,1 millioner km²
Populasjon: 9,2 millioner
Under fattigdomsgrensen: 60%

1960 ETTER, OG FRAM TIL I DAG

Støtten opphørte i 1974 og Banzer suspenderte politiske aktiviteter ved å opprette et diktatur. I 1978 ble han tvunget til å holde valg. Den mest anerkjente lederen i de påfølgende årene var García Meza, som kom til makten med nære bånd til narkotikakarteller og europeiske neo-fascister. Meza brøt med menneskerettighetene i større utstrekning enn Banzer, hvilket førte til internasjonal isolering og fengselsdom til 2025.

Som den første diktatoren til fritt å bli fritt valgt som president, Banzer tok nok en gang over presidentvervet i 1997. De bolivianske vannkrigene i 2000 fant sted under hans presidentskap. Han måtte gå av i 2001 på grunn av lungekreft.

© seriousgames.net

I 2005, ble aymaraen Evo Morales, kandidaten til Sosialistisk bevegelse (MAS), valgt til president. Han er en av de første latinamerikanske presidentene av innfødt opprinnelse og hans innsettelse ble gjort med henvisning til ayamara-ritualer. Mens valget av ham ble proklamert av de innfødte, har regjeringen hans senere blitt beskyldt for å etablere et anti-hvit rasistisk styre.

Den nåværende presidenten, Evo Morales, er av aymara opprinnelse og lederen for cocalero-bevegelsen, et løst samarbeid av kokaprodusent-foreninger som sloss mot utryddelsen av kokaplanter. Aymara er et av de offisielle språkene i Bolivia.

De bolivianske vannkrigene

De bolivianske vannkrigene startet i januar 2000 da verdensbanken tvang igjennom privatisering av vannverk i et forsøk på å redusere ineffektivitet forårsaket av korrupsjon og dårlig kvalifisert ledelse.

Selskapet, Aguas del Tunari, hadde, for å få kontrakten, inkludert et ineffektivt, men dyrt damanlegg i tilbudet sitt, som riktignok var støttet av borgermesteren i Cochabamba, Manfred Reyes Villa. Kritikerne uttrykte at prosjektet ville gi gevinst til "noen av hans primære finansmenn".

Videre var selskapets funksjonærer ingeniører fra industriland med manglende markedserfaring og for dem virket det ikke dyrt å heve vannratene til rundt 20 USD per måned. I et land med minimumslønn på 70 USD per måned skapte dette imidlertid massive protester. I frykt for et opprør blant de innfødte erklærte president Banzer 'beleiringstilstand' og flere personer døde som følge av voldelige sammenstøt mellom during politi, militære, og sivile. Etter tre måneders protester ble privatiseringen kansellert i april 2000.